

sin mor Gunna låtit lägga stenen efter hennes make. Sjöborg översatte på sin tid (aa s. 55) — och efter honom Berg s. 36 — »Eskil och dess hustru lade stenen (åt) — — n, sin husbonde, Gud hjelpe hans själ». Att **kuna** ej är *kona* 'hustru' är ganska säkert; man hade då väntat att finna även hennes namn och dessutom *kona hans*. Att *bónða* här betyder husbonde är formellt sett tänkbart. Visingsöinskriften förklaras emellertid naturligtast som ett resultat av bristande formuleringsskicklighet. En parallell är U 860 (och den delvis likalydande U 859): **fa[s]tbiurn · uk þurupr litu rita stin þino : [abti inkifast buanta sin]**, en annan U 328: **kurip · uk · kupluk · þar · litu · risa · stin · þina iftir unif · faþur · sin · uk · iftir · onsur · bunta · sin · rapisi**. En liknande lydelse har Sö 297.

Som ovan framhållits visar denna sten genom dekor och form sitt samband med övriga hällar av typen Eskilstunakista i Östergötland och Västergötland, och inskriftens run- och språkformer bidra till att förstärka intrycket av denna samhörighet.

125. Kumlaby kyrka. Visingsö sn. Nu i Braheskolan.

Pl. 86.

Litteratur: B 1032, L 1667. Ransakningarna 1689; J. Peringskiöld: Monumenta 8 bl. 10; O. Celsius: Svenska runstenar F m 60: 1 (hs i KB) s. 432; B. A. Ennes: F m 61 (hs i KB); J. Almqvist: Relation i J. Elers' Historia om vägarne i Sverige (hs i UUB) 6; J. J. Lagergren: Rättelser och tillägg (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 2 s. 159; N. H. Sjöborg: Samlingar för Nordens fornälskare 3 (1830) s. 56; P. Wieselgren: Ny Smålands beskrifning 3 (1846) s. 391; J. E. Lagergren: Handlingar om Småland M 104: 14 (hs i KB) s. 74; J. Allvin: Beskrifning öfver Wista härad (1859) s. 158; W. Berg: Visingsö (1885) s. 36 f; A. Friberg: Anteckningar (NSmArk); C. Claeson: Fornminnesinventering 1933 (ATA).

Äldre avbildningar: U. Christofferson: träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 1032; M. Oxelgren: teckning i Commentarii de Insula Visigiana 2 (1714) s. 141; J. Almqvist: teckning i Elers' aa; teckning i Sjöborgs aa pl. 38 fig. 132; J. Allvin: teckning i aa s. 73; A. Friberg: teckning den 25/7 1894, foto 1905 (NSmArk); Claeson: fotos 1933 (ATA).

Angående stenens äldre plats se Sm 124. Den stod enl. Peringskiöld »På högre sijdan om altaret i Scholan på Wisingsö», enl. Sjöborg till höger om dörren i koret i Kumlaby kyrka och placerades efter flyttningen till Braheskolan innanför dörren på den västra sidan.

Runstenen utgöres av en kalkstenshäll, avslagen nedtill, 149 cm lång, 72,5 cm bred vid basen, 78 cm vid toppen. Runorna äro 16 cm höga. Stenen har varit en liggande gravhäll. På det avslagna stycket ha början och slutet av inskriften befunnit sig. De höga, raka runorna följa inom marglinjer stenens ytterkontur. Den sålunda inramade ytans övre del utfylles av ett kors, den nedre delen av slingornamentik.

Inskrift:

... **n** × **lit** : **kaura** : **stain** : **þinsi** × : **aftir** : **fiul** : **mup** : ...

... *lét gera stein þenna eptir Fiölmóð* ...

... *lät göra denna sten efter Fjölmöð* ...

Till läsningen: I *Bautil* börjar inskriften med **u:kaura** och slutar med **fiulf**. När stenen stod i Kumlaby kyrka, har tydligen en del av den smalare ändan varit dold. Runorna äro tydliga. Avvikelserna mellan de äldre läsningarna och mellan dessa och min äro ej stora. Oxelgren (1714) läser 15–19 **þensi**. Celsius, som hänvisar till Oxelgren, läser **þansi** och 20–24 **aftar**.

5–14 **kaura** : **stain** *gera stein* är ett uttryck, som användes om liggande hällar t.ex. Ög 51, Sö 286 — Namnet 25–31 **fiul** : **mup** är intressant. *Fiölmóðr* är hittills i hela Norden endast belagt som fingerat namn i Gautreks saga, där det bäres av en man i Västergötland.¹

Kalkstenshällar av samma typ som Sm 125 med trapetsformig yta finnas i Östergötland, t.ex. Ög 49,

¹ Se *Die Gautreks saga*, herausgg. von W. Ranisch, s. 5 ff.

men bära där alltid inskrifter med det helstunga alfabetet och dateras av E. Brate (*Östergötlands runinskrifter*, 1911, p. XVI) med hänvisning till H. Hildebrand till tiden 1150–1250. Runorna på Sm 125 överensstämmer helt med den danska runradens, och språkformerna visa inga sena drag; 20–24 **aftir** med **r** ej **ṛ** är ej något sådant. Övergången av (det ur *r* utvecklade) *ṛ* till *r* i detta ord finnas andra exempel på i vikingatidsinskrifter, t. ex. Sm 1, 2, 7, 9, 10, och den ifrågavarande ljudövergången framträder tidigare i detta ord än i andra (se därom s. 18 och s. 19 not 3). 10–14 **stain** med bevarad diftong och 25–31 **fiul : muþ** med **u** som tecken för *o* äro å andra sidan ålderdomliga drag. Inskriften härrör från tiden före 1100.

126. Kumlaby kyrka. Visingsö sn.

Litteratur: L 1201. J. Bureus: *F a* 6 s. 273, *F a* 5 s. 264 (hsr i KB); *F e* 17 (hs i KB); Fahle Burman i *Nova Acta Regiae Societatis Scientiarum Upsaliensis* 5 (1792) s. 313; N. H. Sjöborg: *Samlingar för Nordens fornälskare* 3 (1830) s. 57; P. Wieselgren: *Ny Smålands beskrifning* (1846) s. 391; J. E. Lagergren: *Handlingar om Småland*, M 104: 14 (hs i KB) s. 154; J. Allvin: *Beskrifning öfver Wista härad* (1859) s. 158.

Runstenen är nu försvunnen.

Enligt Bureus (*F a* 6) har stenen i likhet med Sm 124 och 125 haft sin plats »J Kumla kyrkia». Burman uppger som dess plats »Visingsö, in Templo». Den har förgäves eftersökts. Redan Sjöborg (1830) s. 57 anmärker: »men numera kan den ingenstades på Wisingsö upptäckas, och man saknar om densamma all närmare underrättelse.» Allvin (1859) s. 158 f: »Stenen kan numera icke uppletas i kyrkan, troligen antingen undångömd af en större väggfast tafla eller genom murens rappning.» Måttsuppgifter saknas.

Inskrift (enligt Bureus' *F a* 6, se fig. 77):

i brädden: - orþr · auk : askytr : þair : satu : k - - bl : kuþfast : faþir · sin : i - uas | bofa -
 1 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

mitt på stenen: - bri - s -
 55

(Þ)órðr ok Ásgautr þeir settu kumbl Guðfast, fœður sinn, e(r) var Bófa ...

Tord och Åsgöt de satte vården (efter) Gudfast, sin fader, som var Boves ...

Till läsningen: De runor, som enligt Bureus stå mitt på stenen och av honom ha placerats först, innehålla ej början av inskriften och ha i läsningen ovan ställts efter kantinskriften. Bureus har ej ansett runan **l** läslig. Ordet har sannolikt varit **þorþr**, som Burman har utfyllt det till. I 23–27 **k[um]bl** representeras **u**, som varit oläsligt, av ett horisontellt streck, och framför **b** synes ett litet streck, som kan vara rester av ett **m**. Av **b** finnes endast nedre hälften kvar, av **l** är toppen skadad. Det *eptir* man väntar mellan *kumbl* och *Guðfast* är uteglömt. 35–39 **faþir** är felristning för **faþur**. Preteritum *var* har samma ålderdomliga form **uas** som på Sm 122. Av 45 **u** synes bst. Runorna 53–59 **-bri-s-** kunna vara en felläsning av *hiálpi sálu*.

Burman har följande text: THORTH.R.AUK.ASKUTHR.THAIR.SATU.KUMBL. — — — KUTH-FAST.FATHIR.SIN.UASBOFA — — Fe 17: Thorder auk Asgyter dair satu kumbl Gudfast fadir sin was Bofa.

Þórðr hör till de vanligaste namnen. Se s. 91. Det förekommer på Sm 27(?), 99 och 129. — Ásgautr är ganska vanligt i runinskrifter från skilda delar av Sverige och i senare källor. Angående *Guðfast* se Sm 92. — Bófi förekommer på Sm 153 och 163, Ög 113, Sö 144. Lundgren o. Brate anför exempel på *Bove* från skilda landskap och som förled i ortnamn *Bowathorp*, *Bouathorp* i Östergötland och Småland.

Bureus (*F a* 5) tolkar inskriften: »Thordirus et EsGytus hi posuerum(!) cippum GudFasto patri suo ... erat Bofionis». Burman har kommit in på ett felaktigt spår, när han till runorna **uasbofa** fogar följande kommentar: »Lapis forsitan vasbo furs habuit» och i anslutning till denna hypotes översätter: Thorthr & Asguthr illi cippum posuerunt Kuthfasto patri suo, qui in Vasbo occubuit.» Sjöborg: »Thord och Asgut uppsatte stenen (åt) Guthfast sin fader. (Det följande, blott till en del läsliga ordet, lär icke med visshet kunna tolkas.)»